

LRS Ekonomikos komitetui

El. paštas ekonkt@lrs.lt

2021-12-07

Nr. SR20211207-01

Kopija:

kazys.starkevicius@lrs.lt; gintautas.paluckas@lrs.lt; andrius.bagdonas@lrs.lt;
viktoras.fiodorovas@lrs.lt; andrius.kupcinskas@lrs.lt; deividas.labanavicius@lrs.lt;
lukas.savickas@lrs.lt; paulius.saudargas@lrs.lt; jonas.pinskus@lrs.lt; ieva.pakarklyte@lrs.lt;
arvydas.nekrosius@lrs.lt; laima.mogeniene@lrs.lt; mindaugas.skritulskas@lrs.lt

DĖL ALKOHOLIO KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-857 2, 16, 17, 18, 18(1), 22, 28 IR 29 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ NR. XIVP-646 IR XIVP-116

Nacionalinė tabako ir alkoholio kontrolės koalicija (toliau – NTAKK) kreipiasi į LR Seimo Ekonomikos komiteto narius ragindama nepritarti Alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 2, 16, 17, 18, 18(1), 22, 28 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-646 ir Alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 17 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-116 (toliau – Projektai), kadangi Projektuose įvardinti alkoholio kontrolės politikos pakeitimai iš esmės prieštarauja mokslo įrodymams:

1) Planuojama prailginti alkoholio prekybos laiką sekmadieniais – galėtų būti prekiaujama nuo 10 iki 20 val. **Sisteminė 22 tyrimų apžvalga rodo, kad prailginus prekybos alkoholiu laiką padaugėja užpuolimų, netyčinių sužalojimų, viešosios tvarkos pažeidimų, vairavimo išgėrus atvejų. Ilginant prekybos laiką didėja alkoholio vartojimo sąlygojama žala.¹**

2) Nuo 2023 m. leisti vartoti visokio stiprumo alkoholinius gėrimus asmenims nuo 18 metų. **Minimalus leistinas 20 metų alkoholio vartojimo amžius yra veiksminga priemonė, mažinanti nepilnamečių alkoholio vartojimą ir užkertanti kelią neigiamoms pasekmėms, kurias gali sukelti nepilnamečių alkoholio vartojimas. Alkoholio prieinamumo didinimas mažinant minimalų leistiną alkoholio vartojimo amžių iki 18 metų padidins alkoholio vartojimą ir su juo susijusią žalą.² Tinkamai įgyvendinimas minimalus leistinas 20 metų alkoholio vartojimo amžius sumažina su alkoholiu susijusių eismo įvykių skaičių ir alkoholio vartojimą tarp jaunimo, taip pat apsaugojo geriančius asmenis nuo ilgalaikių neigiamų pasekmių, kurias jie gali patirti suaugę, įskaitant priklausomybę nuo alkoholio ir kitų narkotikų, nepalankias gimdymo pasekmes, savižudybes ir žmogžudystes.³**

¹ Nepal, Smriti, et al. "Effects of extensions and restrictions in alcohol trading hours on the incidence of assault and unintentional injury: systematic review." *Journal of studies on alcohol and drugs* 81.1 (2020): 5-23.

² DeJong, William, and Jason Blanchette. "Case closed: research evidence on the positive public health impact of the age 21 minimum legal drinking age in the United States." *Journal of Studies on Alcohol and Drugs, Supplement* s17 (2014): 108-115.

³ Wechsler, Henry, and Toben F. Nelson. "Will increasing alcohol availability by lowering the minimum legal drinking age decrease drinking and related consequences among youths?." *American journal of public health* 100.6 (2010): 986-992.

3) Sudaryti sąlygas teikti informaciją apie alkoholinius gėrimus pristatymo vartotojams paslaugas teikiančiose interneto platformose. **Ilgalaikiai tyrimai rodo, kad alkoholio reklama skatina jaunimą pradėti anksčiau vartoti alkoholius gėrimus, o jau vartojančius – jo suvartoti daugiau.**⁴

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto tyrimas⁵ parodė, kad alkoholio vartojimo padaryta **ekonominė žala** – dėl ankstyvų mirčių, ligų, nedarbingumo, sumažėjusio darbuotojų produktyvumo, nusikalstamumo ir teisėsaugos sąnaudų, avarijų, vaikų apsaugos, socialinių pašalpų – Lietuvoje 2015–2016 m. siekė **ne mažiau kaip 320 mln. eurų (0,85 proc. Lietuvos BVP)**. Dėl alkoholio vartojimo sąlygotų priešlaikinių mirčių nulemtu prarasto produktyvumo kaštų Lietuva dar visai neseniai pirmavo Europoje.⁶ **Šių nuostolių alkoholio pramonės sumokami mokesčiai nepadengia.** Jau nekalbant apie tai, kad nėra mokesčių, kurie pateisintų smurtą prieš vaikus, jų apleistumą, skurdžius psichikos sveikatos rodiklius ir perkrautą sveikatos priežiūros sistemą. Be to, siekis padidinti alkoholio sąlygojamus sveikatos priežiūros sistemos kaštus, ypač keistai atrodo pandemijos fone, kuomet sveikatos sistema ir taip yra nualinta.

Sveikatos rodiklių ir alkoholio daromos žalos mažėjimo tendencijos ypač pastebimos 2008–2009 ir 2016–2018 m., įdiegus kelias veiksmingas priemones vienu metu. Alkoholinių gėrimų vartojimas per trejus pastaruosius metus sumažėjo beveik 3 litrais, tuo pat metu svariai išaugo pajamos iš alkoholio akcizų, reikšmingai pagerėjo sveikatos rodikliai, ypač sparčiai mažėjo savižudybių, smurtinių mirčių, sergamumo tik alkoholio sąlygotomis ligomis rodikliai. Lietuvos statistikos departamento kas penkerius metus atliekamo Lietuvos gyventojų sveikatos tyrimo duomenimis, nuo 55,6 proc. 2014 m. iki 38,4 proc. 2019 m. sumažėjo rizikingai alkoholį vartojusių vyrų ir moterų dalis. Per šį laikotarpį sumažėjo ir 15–24 m. amžiaus asmenų alkoholio vartojimas. Tuo pat metu dvigubai išaugo niekada gyvenime rizikingai alkoholio nevirtojusių asmenų dalis.⁷

2020 m. pakartotas reprezentatyvus Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimas rodo, kad **visuomenė vis labiau palaiko alkoholio kontrolės politikos priemones** – ypač įsigijimo amžiaus padidinimą, reklamos draudimą ir alkoholio pardavimo laiko trumpinimą. Didėja ir besikreipiančių pagalbos dėl priklausomybės ir suteiktų paslaugų apimtys⁸.

Stebėdami itin didelį alkoholio pramonės ir jos samdomų lobistų aktyvumą suprantame, kad LR Seimo nariai patiria didelį spaudimą, kurio tikslas – švelninti alkoholio vartojimo kontrolės politikos

⁴ Anderson, Peter, et al. "Impact of alcohol advertising and media exposure on adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies." *Alcohol and alcoholism* 44.3 (2009): 229-243.

⁵ „Alkoholio vartojimo sąlygojamas žalos Lietuvoje skaičiavimo metodikos parengimas ir žalos įvertinimas 2015 m. ir 2016 m.“ Nuoroda: https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/Alkoholio_zalos_tyrimas.pdf

⁶ Łyszczarz, Błażej. "Production losses associated with alcohol-attributable mortality in the European Union." *International journal of environmental research and public health* 16.19 (2019): 3536.

⁷ Rizikingo alkoholio vartojimo (girtavimo) dažnis. Statistikos departamentas. Rodiklių duomenų bazė.

⁸ Nuoroda internete: <https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvos-gyventoju-nuomone-apie-vykdoma-alkoholio-kontrolės-politika>.

priemonės. Nors Lietuva per pastarąjį dešimtmetį padarė reikšmingą proveržį mažindama su alkoholio vartojimu susijusią žalą, tačiau tebesame šalis, kurioje vyrų gyvenimo trukmė gėdingai trumpa, o alkoholio vartojimas vis dar gerokai lenkia ES vidurkį⁹.

NTAKK aktyviai veikia psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir priklausomybių kontrolės, prevencijos ir pagalbos prieinamumo srityje. Šiuo metu vienijame 36 organizacijas nares. NTAKK jau beveik dešimtmetį atstovauja Lietuvai tarptautinėse organizacijose *World Federation Against Drugs (WFAD)*, *Smoke Free Partnership Coalition (SFP)*, *Framework Convention Alliance (FCA)*, *European Alcohol Policy Alliance (EUROCARE)*, *Nordic Alcohol and Drug Policy Network (NordAN)*, *European Center for Monitoring Alcohol Marketing (EUCAM)* ir kitose.

Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės
koalicijos prezidentė

Nijolė Goštautaitė Midttun

Rašto originalas paštu nebus siunčiamas

⁹ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2019), Lithuania: Country Health Profile 2019, State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. Nuoroda internete: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/2019_chp_lt_lithuanian.pdf